Zákon o občanském hodnocení institucí veřejné služby (OH-IVS)

Návrh zákona č. 5 podle seznamu zákonů Fóra lidu – prováděcí zákon k Občanské ústavě ČR (OIPD)

Fórum lidu · pracovní návrh ze dne 26. 10. 2026

Postavení návrhu: Zákon provádí čl. 90 Občanské ústavy (každoroční občanské hodnocení institucí) a navazuje na čl. 64 (ministerstva odpovídají za hospodárnost institucí), čl. 68 (otevřenost), čl. 87 (platy), čl. 89 (secese) a čl. 100 (Veřejná služba kontrolní). Vychází z autorovy definice OH-IVS (OIPD, Definice č. 23). Schvalují jej občané v referendu.

NÁVRH

ZÁKON

ze dne …… 20..

o občanském hodnocení institucí veřejné služby

Občané České republiky se v referendu usnesli na tomto zákoně:

ČÁST PRVNÍ – ZÁKLADNÍ USTANOVENÍ

§ 1 – Předmět úpravy

Tento zákon upravuje podle čl. 90 Občanské ústavy České republiky (dále jen „ústava“) každoroční hodnocení institucí veřejné služby občany (dále jen „občanské hodnocení“), výroční zprávy, které mu předcházejí, a následky hodnocení.

§ 2 – Hodnocené subjekty

(1) Občané hodnotí každou instituci veřejné služby a každé ministerstvo (dále jen „instituce“).

(2) Občané kraje, okresu a obce hodnotí obdobně instituce svého územního celku; zastupitelstvo nebo místní referendum může rozhodnout, že hodnocení se nekoná u obce s méně než 1 000 obyvateli.

(3) Hodnotí se též Kancelář prezidenta republiky, Parlament, Česká národní banka, Občanské tribunály a provoz systému EVORAS.

§ 3 – Zásady

(1) Hodnocení je dobrovolné, tajné a bezplatné.

(2) Informace, z nichž občané vycházejí, musí být pravdivé, úplné a srozumitelné (čl. 7 ústavy).

(3) Hodnocení slouží občanům k rozhodování; samo o sobě nikoho netrestá a o právech nikoho nerozhoduje.

ČÁST DRUHÁ – VÝROČNÍ ZPRÁVA

§ 4 – Povinnost zpracovat zprávu

(1) Za každou instituci zpracuje do 31. března výroční zprávu za předchozí kalendářní rok příslušný ministr; za instituce územních celků starosta, přednosta okresu, hejtman nebo předseda zemské rady (dále jen „odpovědná osoba“).

(2) Odpovědná osoba osobně odpovídá za úplnost a pravdivost zprávy (čl. 90 odst. 2 ústavy).

§ 5 – Obsah zprávy

Výroční zpráva obsahuje podle jednotné osnovy, kterou stanoví nařízením Národní rada na návrh Veřejné služby kontrolní (čl. 60 ústavy),

a) poslání instituce a jeho plnění,

b) celkové náklady a náklady na jednoho občana,

c) počet zaměstnanců, jejich platy podle tabulky násobků a míru odpovědnosti,

d) náklady na budovy, vybavení, energie, média a dodavatele s uvedením 20 největších,

e) pravomoci a odpovědnost jednotlivých rozhodujících služebníků,

f) měřitelné výsledky práce a jejich srovnání s předchozími lety,

g) počet a výsledek stížností, interpelací a soudních sporů,

h) počet secesí vůči instituci a jejím služebníkům,

i) návrhy na zlepšení, zúžení nebo zrušení činností.

§ 6 – Ověření a zveřejnění

(1) Veřejná služba kontrolní do 30 dnů ověří zprávu a zveřejní k ní stanovisko, v němž uvede zjištěné nepravdivé nebo neúplné údaje.

(2) Zpráva i stanovisko se zveřejní v systému EVORAS a v databázi instituce (čl. 68 ústavy) nejpozději 15 dnů před zahájením hodnocení.

(3) Občané mohou k zprávě klást otázky; odpovědná osoba na ně odpoví veřejně do 10 dnů.

ČÁST TŘETÍ – PRŮBĚH HODNOCENÍ

§ 7 – Termín

Hodnocení probíhá každoročně v dubnu po dobu 10 dní prostřednictvím systému EVORAS (čl. 90 odst. 1 ústavy). Občan, který EVORAS nepoužívá, může hodnotit na kontaktním místě obce.

§ 8 – Hodnocené oblasti

Občan hodnotí každou instituci známkou 1 až 5 jako ve škole v oblastech

a) užitečnost pro občany,

b) hospodárnost,

c) rychlost a srozumitelnost,

d) jednání s občany a pravdivost informací,

a může připojit slovní podnět. Hodnotit lze jen některé instituce nebo jen některé oblasti.

§ 9 – Osobní seznam služeb

V rámci hodnocení může občan v systému EVORAS aktualizovat svůj osobní seznam chtěných a nechtěných veřejných služeb a zákonů podle zákona secesního; souhrnné výsledky se zveřejní spolu s hodnocením.

§ 10 – Vyhlášení výsledků

(1) Veřejná služba kontrolní zveřejní výsledky do 10 dnů od skončení hodnocení: průměrné známky, rozložení odpovědí, počet hodnotících a souhrn podnětů.

(2) Výsledky se zveřejňují v pořadí od nejlépe po nejhůře hodnocenou instituci, s porovnáním s předchozími lety.

ČÁST ČTVRTÁ – NÁSLEDKY HODNOCENÍ

§ 11 – Povinná kontrola

Dosáhne-li instituce v některé oblasti průměrné známky 3,5 nebo horší, provede u ní Veřejná služba kontrolní do 6 měsíců kontrolu hospodaření a plnění poslání a navrhne nápravná opatření (čl. 100 odst. 2 ústavy).

§ 12 – Odpověď instituce

Ředitel instituce zveřejní do 60 dnů od vyhlášení výsledků plán opatření na podněty občanů; jeho plnění se uvádí v příští výroční zprávě.

§ 13 – Referendum o instituci

(1) Dosáhne-li instituce celkové průměrné známky 4 nebo horší ve dvou po sobě jdoucích letech, vyhlásí Národní rada do 6 měsíců referendum o změně, zúžení nebo zrušení instituce; jde o věc stanovenou ústavou (čl. 22 odst. 2 a čl. 90 odst. 2 ústavy). Návrh připraví příslušný ministr.

(2) Referendum o instituci lze vyhlásit též na základě petice podle zákona petičního a o referendech a anketách.

§ 14 – Vliv na platy

(1) Obsahuje-li tabulka násobků platů schválená v referendu (čl. 87 ústavy) hodnoticí složku, upraví se násobek platu ředitele a rozhodujících služebníků instituce podle výsledku hodnocení nejvýše o 0,1, a to v mezích 0,5 až 2,5.

(2) Úprava platí na následující kalendářní rok.

§ 15 – Odpovědnost za nepravdivou zprávu

(1) Odpovědná osoba, která do výroční zprávy vědomě uvede nepravdivé údaje nebo zamlčí podstatnou skutečnost, se dopouští trestného činu zištného veřejného lhaní podle zákona o veřejné službě informační.

(2) Zjištění Veřejné služby kontrolní o nepravdivé zprávě se zveřejní v systému EVORAS spolu s návrhem na odvolání odpovědné osoby podle volebního zákona.

ČÁST PÁTÁ – ZÁVĚREČNÁ USTANOVENÍ

§ 16 – Náklady

Náklady hodnocení nese státní rozpočet, u hodnocení institucí územních celků jejich rozpočet.

§ 17 – Přechodné ustanovení

První hodnocení se koná v prvním dubnu po zprovoznění systému EVORAS; do té doby se výroční zprávy podle části druhé zpracovávají a zveřejňují.

§ 18 – Účinnost

Tento zákon nabývá účinnosti prvním dnem kalendářního roku následujícího po vyhlášení výsledku referenda, jímž byl přijat.

DŮVODOVÁ ZPRÁVA

A. Obecná část

1. Účel zákona

Ústava říká, že stát je souborem institucí veřejné služby, které občané zřizují, platí a kontrolují (čl. 1 odst. 3). Kontrola potřebuje měřítko. Občanské hodnocení dává každoročně všem občanům možnost říct, jak jim která instituce slouží, a propojuje toto hodnocení s kontrolou, se zlepšováním a v krajním případě se zrušením instituce.

2. Vazba na OIPD a texty autora

- **Definice č. 23 (OH-IVS):** „každoročně pořádaná hodnocení IVS“ přes EVORAS; hodnotí se „náklady na platy, povinnosti/pravomoci jednotlivých VS, náklady na budovy, vybavení“; „za podrobné, přesné a objektivní (pravdivé a úplné) zmapování situace, podrobnou výroční zprávu a pořádání OH-IVS pro občany odpovídá přímo občanům Čr příslušný ministr“; OH se koná i „prostřednictvím VSK“ – § 4 až 8, 10.
- **Osobní seznam dobrovolně chtěných a výslovně nechtěných veřejných služeb nebo zákonů** – § 9.
- **Hlava 4 OIPD:** ministerstva odpovídají za „provádění a zveřejňování výsledků každoročních OH“; Veřejná služba finanční stanoví platy „i podle OH-IVS“ – § 4, 14.

3. Doplnění a odchylky

Téma	OIPD	Návrh	Důvod
Stupnice	neuvedena	známky 1–5 ve čtyřech oblastech (§ 8)	Srozumitelné a srovnatelné meziročně.
Vliv na platy	platy „i podle OH-IVS“	nejvýše ±0,1 násobku, jen pokud to schválí referendum v tabulce platů (§ 14)	Čl. 87 ústavy váže plat na míru osobní odpovědnosti a tabulku schvaluje referendum; zákon proto jen umožňuje hodnoticí složku.
Následky	o atributech IVS rozhodují občané v OIRA	povinná kontrola při známce 3,5, referendum při známce 4 dva roky po sobě (§ 11, 13)	Automatické propojení hodnocení s kontrolou a s čl. 90 odst. 2 ústavy.

4. Soulad s ústavou a étosem

Zákon naplňuje čl. 90 ústavy. Odpovídá étosu pravdivosti (ověřená výroční zpráva, trestní odpovědnost za lež) a osobní odpovědnosti (ministr ručí za zprávu). Hodnocení nikoho samo netrestá; rozhodují lidé – kontrolní služba, soud a občané v referendu (čl. 5 ústavy).

5. Dopady

Hodnocení probíhá elektronicky v systému EVORAS s nízkými náklady. Instituce budou zpracovávat zprávy podle jednotné osnovy, což zvýší přehlednost veřejných výdajů.

B. Zvláštní část

K § 1 až 3: Okruh hodnocených institucí a zásady.

K § 4 až 6: Výroční zpráva jako podklad, její ověření Veřejnou službou kontrolní a otázky občanů.

K § 7 až 10: Průběh hodnocení v dubnu, čtyři oblasti, osobní seznam služeb a zveřejnění výsledků.

K § 11 až 15: Následky – kontrola, plán opatření, referendum o instituci, vliv na platy a odpovědnost za nepravdivou zprávu.

K § 16 až 18: Náklady, přechod a účinnost.

Zdroje: Občanská ústava ČR (OIPD), čl. 1, 5, 7, 64, 68, 87, 89, 90, 100 (forumlidu.cz/oipd/navrh-ustavy); Fórum lidu – OIPD: Definice (č. 23), Hlava 4 (ministerstva, Veřejná služba finanční); seznam zákonů (č. 5).